

Ивајло ПЕТРОВ

ПСИХОТЕРАПЕВТСКИ МЕТОДИ ЗА РАБОТА СО ДЕЦАТА СО ЦЕРЕБРАЛНА ПАРАЛИЗА

За разлика од другите делови на специјалната педагогија, оние што се занимаваат со глуви, со пречки во видот (слепи) и со ретардирани деца, каде што главно се користат корекцијата, компензацијата и рехабилитацијата, **во соматопедијата водечко место завзема терапијата.**

Терапијата во соматопедијата секогаш се рагледува во светлината на „првичната теоретска концепција“ за единството на психичкото и соматичното (неврофизиолошкото) како во **генезата** и пројавите на телесните и душевните страдања, така и **во системот на терапевтските дејства** (Н. М. Van Praag, 1979). Телото и душата, физиката и психата се неделиви една од друга и претставуваат една целост. Затоа, психосоматичката зависност, што е методолошка основа на медицината, дава исклучително ефикасен и актуелен прилог за психотерапијата. Како систем за целисходни лековити дејства врз психата на болното или ретардираното дете, кај психотерапијата преку директни интервенции или индиректно се управува свесната или потсвесната дејност, преживувањата и однесувањето на оние што имаат потреба, т.е. целосната личност на болниот по патот од болест кон здравје.

Психотерапијата е особено погоден метод за работа со деца со церебрална парализа. Тоа тешко невролошко заболување кај кое се оштетени движечките зони и спроводните патишта на големиот мозок се карактеризира со значајни нарушувања во развојот на централниот нервен систем. Нивото на интелектуалниот развој на децата со церебрална парализа се колеба од нормата преку граничните состојби до ретардираност.

Се забележуваат исто така нерамномерност на психичкиот статус, висока психичка исцрпеност, стрес, фрустрација, депривација, емоционална лабилност, депресивни привиденија, во развојот на личноста и однесувањето.

Нашите истражувања, поврзани со проучувањето на искористувањето на разновидни психотерапевтски форми во санаториумските училишта за деца со церебрална парализа „Момин проход“ и „Тузлата“ (Балчишко) и во болничкото училиште во Софија, а исто и **долгогодишните сопствени експерименти го докажаа неспорниот ефект на следните методи врз психичкото здравје на споменатите деца:**

1. **Музикотерапијата**-е една од најдобро разработените, познати и искористувани форми на психотерапија во сите соматопедски училишта. Музиката предизвикува радост и пријатни чувства кај децата со церебрална парализа, дејствува врз несигурните и потиштените, возбудените и нестабилните ослободувајќи ги и смирувајќи ги. А. Feldmann и Cl. Dutoit јасно ја потцртуваат големата улога на музиката за запознавање на пространството при формирањето на координацијата и самостојноста на децата со движечки нарушувања. Таа поттикнува кон контакт и општење, помага за развојот на говорот и го концентрира вниманието.
2. **Арттерапијата**-се остварува со средствата на ликовната уметност и им одговара на сите форми на детската церебрална парализа. Кај арттерапијата се искористуваат разновидни цртачки и моделирачки техники-ак-

варелот, графиката, ликовното цртање со прсти или со цела рака, работата со пластелин, со глина и друго. Самото од себе си се разбира дека таа форма на психотерапија не само што го зголемува емоционалниот тонус и го поддржува естетското воспитание, но и има важно значење за движечкиот развој на горните екстремитети.

3. **Терапевтскиот театар**-кај малите пациенти со детска церебрална парализа од рана детска, предучилишна и основно-училишна возраст најцелосообразен е куклениот театар. Кај поголемите деца со средствата на сценската уметност, во која тие самите се учесници, се создаваат конфликтни ситуации и се корегираат неадекватни измислици.
4. **Културотерапијата**-ги задоволува културните и естетските потреби на децата со церебрална парализа. Посетите на театарските претстави, операта, балетот, концертите, киното, слушањето на радио, гледањето на телевизија ја прават разнообразна болничката тегоба или санаториумската средина и создаваат оптимистичка оздравувачка клима во соматопедските институции.
5. **Библиотерапијата**-искористувањето на соодветна литература и разговорите за саканите литературни херои на децата со церебрална парализа имаат несомнено психотерапевтски ефект. Библиотерапијата помага за преодолување на хипохондричкото настроение, стресот, апатијата, неспокојството и на нарушувањето на емоционално волевата сфера.
6. **Рационалната терапија на P. Dubois**-кај тој мошне често искористуван метод, преку достапна за децата со церебрална форма на парализа се објаснува природата на заболувањето, механизмите на појавувањето на нивните симптоми и на можностите за лекување. Elland (1987) го нагласува значењето, што го има објаснувањето за малите пациенти, што не е во ред кај нив. Правилното спроведување на рационалната психотерапија влева доверба, надеж, ги зголемува можностите за самоконтрола и е средство против хипохондријата, вознемирените и депресивните растројства.
7. **Сугестијата во будна состојба**-сугестијата е конечен елемент во секоја форма на терапија. Вербалната или невербалната сугестија содржи позитивни сугестии за спокојство, добар сон, самочувство, влијание врз едни или врз други невротични симптоми. Позитивното дејствување на тој метод зависи многу од авторитетот на психотерапијата.
8. **Автогеното тренирање на J. Schultz**-Основната цел на психотерапијата е постигањето на психофизичката подготовка, изразена во состојба на спокојност и отпуштеност и отстранување на излишната напегнатост. Автогеното тренирање се спроведува 3 пати дневно-наутро по разбудувањето од сонот, на ручек и навечер пред заспивањето и има не само терапевтска, туку и психопрофилактичка и психохигиенска вредност. Методот се прилага при состојба на пренапрегање, синдром на страв и болка, растројства на сонот, нарушувања на концентрација на вниманието, зголемена раздразливост, вегетативни, функционални, органски растројства на срцето, дишењето, дигестијата, училишната главоболка и друго.

9. **Когнитивно–однесувачката психотерапија**–методот е сосема нов, а терапијата е доста кратка и продолжува од 10 до 30 часови. Се приложуваат три методи за справување со проблемите: модификација на емоционалното влијание, на однесувањето и на ирационалните и непродуктивните мисли и убедувања. Когнитивно–однесувачката психотерапија е ефективна при депресији, панично растројство, агорафобија, социофобија, емоционални и лични растројства и кај болни деца што не можат или не сакаат да земаат лекаства (Robinson, 1990; Mattic, 1990; Gelder, 1990).
10. **Семејната терапија**–се спроведува со семејството и со другите блиски на децата со церебрална парализа. Преку неа го снемјува натрупаното напрегање и тажната атмосфера во засегнатото семејство, чувството за вина и срам, беспомошноста, песимизмот, недовербата, непријателството и се стимулира односната автономија на ретардираното дете.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Мутафов, Стр., Ив. Петров. Соматопедија. С., 1994.
2. Петров, Ив. ВЪздействие на рехабилитацијата върху интелектуалното развитие на деца с церебрална парализа.– Педиатрија. 1990, кн. 4.
3. Петров, Ив. Когнитивно развитие на ученици с церебрална парализа. Дисертација, С., 1993.
4. Петров, Ив., Корелација в психичното и соматичното развитие на ученици с детска церебрална парализа.–Нервни и психични заболувања, 1995, кн. 2.
5. Петров, Ив., Форми на терапия в соматопедијата.–Педагогика, 1996, кн. 1.
6. Петров, Ив., Психотерапија на детските страхове при заболувања и соматични увреждания.–Специална педагогика, 2000, кн. 1.

Ivailo PETROV

**PSYCHOTHERAPEUTICAL METHODS FOR WORK WITH CHILDREN
SUFFERING FROM CEREBRAL PARALYSIS**

Therapy in somatopeddy is always viewed in the light of the 'initial theoretical conception' about the unity of the mental and the somatic (neurophysiological), both in the genesis of the physical and mental disturbances and in the system of therapeutic treatments. The body and the soul, or the physical and the mental represent an unbreakable unity.

The psychotherapy is especially adequate method for work with children suffering from cerebral palsy.

According to our research work connected with the studying of the utilization of various forms of psychotherapy in the rehabilitation schools for children with cerebral palsy in some places in Bulgaria, as well as our own long-range experiments, we can claim with certainty that the following methods give very good results:

1. *Music therapy*
2. *Art therapy*
3. *Puppet therapy*
4. *Cultural therapy*
5. *Biblio therapy*
6. *Rational psychotherapy of P. Dubois*
7. *Family therapy*
8. *Cognitive-behavioural therapy*
9. *Suggestion while awake*
10. *Autogen training of J. Schlitz*